

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

СХВАЛЕНО
Вченою радою ЧНУ
ім. Петра могили

Протокол № 4
“25” квітня 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Ректор ЧНУ ім. Петра Могили

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю. 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії
галузь знань 29 Міжнародні відносини

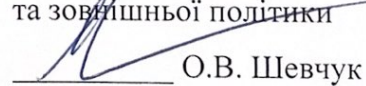
Перший проректор

 Ю.В. Котляр

Декан факультету політичних наук

 А.О. Хмель

Завідувач кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики

 О.В. Шевчук

*Програма схвалена
на засіданні кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики
(Протокол № 6 від 27 березня 2024 року)*

Миколаїв – 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
I. Зміст комплексного екзамену за теоретико-методологічними блоками	7
Блок 1. Теорія міжнародних відносин	7
Блок 2. Історія міжнародних відносин	9
Блок 3. Міжнародні відносини та світова політика	11
Блок 4. Теорія та практика перекладу	13
II. Критерії оцінювання відповідей на іспиті	15
III. Рекомендована література	17

ВСТУП

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену була розроблена колективом викладачів кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Зміст програми відповідає Освітньо-професійній програмі «Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», затвердженої Вченою Радою ЧНУ ім. Петра Могили 31.08.2023 р. та стандарту вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом МОН України 4 серпня 2020 року.

Комплексний екзамен зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» є однією з форм підсумкової атестації випускників за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», яка здійснюється після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою.

Метою проведення комплексного іспиту зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» є:

- встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандарту вищої освіти;
- оцінювання рівня сформованості загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей (знання, вміння, комунікація, автономність та відповідальність, інтегральна компетентність) випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за даним напрямком.

Вимоги до здібностей і підготовленості випускників. На атестацію виносяться система умінь та система відповідних змістових модулів, що

визначені в Освітньо-професійній програмі «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Провідними визначаються вміння:

– виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій (СК 1);

– аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному. (СК 2);

– оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях (СК 3);

– аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України (СК 7);

– застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем (СК 9);

– демонструвати знання та розуміння природи міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин (РН 01);

– демонструвати знання та розуміння природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів (РН 02);

- демонструвати знання природи міжнародного співробітництва, характеру взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці (РН 03);
- спілкуватися іноземною мовою (ЗК 11);
- застосовувати навички професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів (РН 12).

Характеристика змісту програми. Програма комплексного кваліфікаційного екзамену охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Особливістю програми є те, що вона побудована за функціональними блоками і має міждисциплінарний синтетичний характер. Блоки програми відповідають функціям, для виконання яких має бути підготовлений бакалавр зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Порядок проведення атестаційного екзамену. Порядок проведення іспиту визначається Положенням про екзаменаційну комісію (далі – ЕК) Чорноморського національного університету ім. Петра Могили (далі – ЧНУ ім. Петра Могили). ЕК перевіряє науково-теоретичну та практичну підготовку випускників.

ЕК організовується щорічно і діє протягом календарного року. До складу комісії входять голова, члени комісії та секретар. Голова комісії затверджується Вченою радою ЧНУ ім. Петра Могили з низки провідних вітчизняних вчених. До участі в роботі екзаменаційної комісії можуть залучатися професори, доценти та інші викладачі відповідних кафедр як екзаменатори. У такому випадку вони користуються тими ж правами, що й члени комісії.

Робота ЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами ЧНУ ім. Петра Могили.

До складання атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану.

До ЕК перед початком атестаційного екзамену подається зведена відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, практик та екзаменів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Складання атестаційного екзамену проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Атестаційний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом за білетами, складеними у повній відповідності до навчальної програми дисциплін.

Результати складання атестаційного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно» та оголошуються у цей же день після оформлення протоколів засідання ЕК.

I. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИМИ БЛОКАМИ

БЛОК 1. Теорія міжнародних відносин

1. Об'єкт і предмет теорії міжнародних відносин
  2. Основні наукові школи та напрямки теорії міжнародних відносин.
  3. Міжнародні відносини як суспільно-історичний феномен.
  4. Суб'єкти міжнародних відносин.
  5. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин та класифікація основних методів теоретичних досліджень
  6. Закономірності міжнародних відносин.
  7. Зв'язок між структурою і функцією системи.
  8. Сучасні школи й напрями в теорії міжнародних відносин
  9. Еволюція ліберальної парадигми.
  10. Еволюція політичного реалізму.
  11. Розвиток марксистської парадигми
  12. Неомарксизм. Світ-системна теорія.
  13. Модернізм і постмодернізм. Соціологія міжнародних відносин.
- Міжнародна політекономія.
14. Вестфальська система міжнародних відносин;
  15. Віденська система міжнародних відносин;
  16. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин;
  17. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин;
  18. Постбіполярна система міжнародних відносин.
  19. Механізм та процес прийняття зовнішньополітичного рішення.
  20. Проблема "сили" в ТМВ.
  21. Концепція «національного інтересу» у МВ. Співвідношення національного та інтернаціонального у зовнішній політиці країн.
  22. Глобальна система міжнародних відносин.

23. Типологія міжнародних відносин
24. Взаємозв'язок війни та політики. Типологія війни. Проблеми локальних війн у сучасних умовах.
25. Співробітництво та інтеграція в міжнародних відносинах.
26. Поняття міжнародного конфлікту.
27. Типи та види міжнародних конфліктів.
28. Типи міжнародного співробітництва
29. Різноманітність тлумачень міжнародної моралі. Основні імперативи міжнародної моралі в контексті глобалізації.
30. Особливості міжнародної ролі ТНК, національно-визвольних рухів, терористичних організацій та інших, як учасників міжнародних відносин.

БЛОК 2. Історія міжнародних відносин

1. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах
2. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції.
3. Зовнішня політика Стародавнього Риму.
4. Міжнародні відносини у Середньовічній Європі
5. Візантійська імперія у міжнародних відносинах Середньовіччя.
6. Міжнародне становище Київської Русі.
7. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.
8. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Середньовічного Сходу
9. Європейська політика в XVII ст. Формування Вестфальської системи
10. Революційні і наполеонівські війни (1792-1815 рр.).
11. Східне питання” у європейській політиці 1820-1840-х рр.
12. Революції 1848-1849 рр. в Європі та їх вплив на розвиток міжнародних відносин.
13. Особливості взаємодії провідних країн світу в XIX ст.
14. Міжнародні відносини в Європі в період Віденської системи.
15. Потрійний (Четвертий) союз. Розвиток англо-германських протиріч в період 1904-1907 рр. Утворення Антанти.
16. Перша світова війна: причини, характер та масштаби.
17. Геополітичні наслідки Першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система.
18. Утворення та засади діяльності Ліги націй. Мандатна система.
19. Версальська система міжнародних відносин: мирні договори з Німеччиною та її союзниками.
20. Російське питання у міжнародних відносинах 1918 – 1920 рр. Утворення та міжнародне визнання СРСР.

21. Німецька проблема у міжнародних відносинах першої половини 1920-х рр. Локарнські угоди.
22. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.
23. Криза Версальської системи (1933– 1935 рр.) та її демонтаж у 1936 – 1938 рр. Мюнхенська конференція.
24. Початок Другої світової війни. Радянсько-німецькі відносини у 1939 – 1941 рр.
25. Японська агресія у Східній та Південно-Східній Азії у 1939 – 1940 рр. Вступ у війну США.
26. Капітуляція Німеччини. Конференції «великої трійки» в Ялті та Потсдамі. Війна 1941 – 1945 рр. в Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Капітуляція Японії.
27. Конференція в Думбартон-Оксі та Сан-Франциско. Заснування Організації Об'єднаних Націй.
28. Геополітичні наслідки Другої світової війни. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
29. Причини, генеза та головні етапи «холодної війни».
30. Військово-політична інтеграція країн Західної Європи і Північної Америки.

БЛОК 3. Міжнародні відносини та світова політика

1. Особливості повоєнного врегулювання в Європі й на Далекому Сході (з 1945 року)
2. Початок холодної війни та блокового протистояння
3. Німецьке питання у міжнародних відносинах 1945-1961 рр.
4. Початок розпаду світової колоніальної системи (1945-1955 рр.)
5. Діяльність ООН в умовах «холодної війни».
6. Карибська криза 1962 року.
7. Основні напрями радянсько-американської співпраці під час розрядки міжнародної напруженості.
8. Становлення політики розрядки в Європі (60-і – початок 70-х років) та зміцнення європейської безпеки та співробітництва.
9. Питання міжнародної безпеки і обмеження стратегічних озброєнь в радянсько-американських відносинах 60-х – 70-х рр. ХХ ст.
10. Розпад колоніальних систем, країни, що визволилися у світовій політиці (60-і – 90-і рр. ХХ ст.).
11. Криза політики розрядки та нова зовнішньополітична стратегія Радянського Союзу (1985-1991 рр.)
12. Об'єднання Німеччини (1989-1990).
13. Країни третього світу у світовій політиці у ХХ – ХХІ століттях.
14. Організація Варшавського Договору: створення, діяльність, ліквідація.
15. Інтеграційні процеси в Західній Європі: від Європейського Співтовариства до Європейського Союзу.
16. Палестинська проблема у міжнародних відносинах.
17. Тайванська проблема у міжнародних відносинах.
18. Кашмірська проблема та індійсько-пакистанський конфлікт.
19. Афганістан як проблема Південної Азії.
20. «Оксамитові» революції 1989 – 1991 рр. в Східній Європі і краях Ялтинсько-Потсдамської системи.

21. В'єтнамська війна та її міжнародно-політичні наслідки.
22. Кіпрський конфлікт
23. Конфлікти в Африці у ХХІ столітті та спроби їх подолання.
24. Розпад СРСР та його міжнародно-політичні наслідки.
25. Конфлікти на території СНД.
26. Світові інтеграційні процеси. Євразійська інтеграція.
27. Світові інтеграційні процеси. Латиноамериканська інтеграція.
28. Регіональні проблеми міжнародних відносин у сучасну епоху.
“Арабська весна”.
29. Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у ХХІ ст.
30. Україна і європейська безпека

БЛОК 4. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Завдання цього блоку мають на меті визначити готовність студентів-випускників здійснювати професійні функції перекладача з перекладу (з англійської мови на українську) з аркушу. Студенти виконують: переклад з аркушу англомовної статті політичної спрямованості українською мовою (обсяг – 500 знаків). Час, що надається студентам для підготовки завдання – 10-12 хвилин.

Тексти для перекладу з англійської мови на українську:

1. Ukrainian-Chinese Foreign Ministers to meet.
2. British-Hungarian contacts.
3. South Africa's Foreign Minister in France.
4. Finnish Foreign Minister to visit Moscow.
5. Canadian Prime-Minister in Moscow.
6. Syrian-Israeli talks.
7. US Secretary of State to Visit Syria on Mideast trip.
8. South Africa's Links with Iran.
9. Greek-Turkish talks.
10. Sino-Bulgarian trade accord.
11. Hope for improved trade with Japan.
12. Benefit to both.
13. China's trade accord with US.
14. Toyota to increase car production in Australia.
15. Grenada and Cuba sign accord.
16. Britain to expand export trade posts.
17. Cuba and South Africa sign pact.
18. France to sign deal with Cuba.
19. China relieved at America's renewal of trade privileges.
20. The United Nations Organization.

21. The United Nations Organization today.
22. General Assembly.
23. The Security Council.
24. Voting by secret ballot.
25. How General Assembly works.
26. US Secretary of State to Visit Syria on Mideast trip.
27. Benefit to both.
28. Britain to expand export trade posts.
29. China's trade accord with US.
30. British-Hungarian contacts.

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ІСПИТІ

Рівень знань та практичних навичок студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» оцінюється екзаменаційною комісією за результатами усного іспиту. Екзаменаційний білет містить 4 питання, які відображають зміст усіх поданих вище блоків.

Тривалість іспиту – 30 хвилин на одного студента.

Критерії оцінювання:

✓ «відмінно» / A / 90–100 - передбачає повне розкриття усіх питань, зазначених в білеті; змістовний та логічний виклад матеріалу; максимальне дотримання хронології подій і явищ; аналіз проблеми з використанням першоджерел; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів; робити аргументовані висновки; змістовні відповіді на додаткові запитання.

✓ «добре» / B / 82–89 / C / 75–81 - передбачає повне розкриття усіх питань білету; змістовний та логічний виклад матеріалу; дотримання хронології подій і явищ; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів, робити аргументовані висновки, відповіді на додаткові запитання. При цьому висновки є недостатньо обґрунтованими та повністю не розкривають зміст питань.

✓ «задовільно» / D / 69–74 / E / 60–68 - передбачає неповне розкриття питань, зазначених в білеті; певні знання хронології, подій та явищ дисципліни; недостатній рівень вмінь робити якісний аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не обґрунтованими та не розкривають повністю суті питань.

✓ «незадовільно» / FX / 35–59 / F / 1–34 - передбачає повну відсутність правильних відповідей на запитання, не дотримання хронології подій і явищ; неспроможність робити аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не вірними та практично не розкривають суті питань.

Відповіді студентів оцінюються кожним членом комісії, а голова підсумовує результати і після обговорення з комісією оголошує їх студентам. Голова ЕК передає письмові робочі записи студентів, зроблені під час іспиту, декану факультету.

Рішення ЕК приймається на закритому засіданні ЕК відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови є вирішальним.

Студент, який при складанні атестаційного екзамену отримав незадовільну оцінку, відраховується з ЧНУ ім. Петра Могили і йому видається академічна довідка.

Студент, який не склав атестаційного екзамену, допускається до повторного складання протягом трьох років після закінчення ЧНУ ім. Петра Могили.

Студентам, які не склали атестаційний екзамен з поважної причини (документально підтвердженої), ректором ЧНУ ім. Петра Могили може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи ЕК, але не більше, ніж на один рік.

Всі засідання ЕК протоколюються. У протоколи вносяться оцінки, отримані на атестаційному екзамені, записуються питання, що ставились, особливі думки членів комісії.

Протоколи підписують голова та члени ЕК, які брали участь у засіданні. Протоколи зберігаються в архіві ЧНУ ім. Петра Могили. Після закінчення роботи ЕК голова комісії складає звіт і подає його ректору.

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

До блоку 1:

1. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Vivat, 2021. 256 с.
2. Велика війна 1914–1918: витоки, характер, наслідки: монографія / наук. ред. С.С. Трояна. Київ: Кондор, 2018. 536 с.
3. Історія міжнародних відносин: підручник / Алексеєнко, І.В., Маргулов, А.Х., Єремєєва, І.А., Несправа, М.В. Дніпро: ДДУВС, 2020. 228 с.
4. Мальський М., Мацях М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 461 с.
5. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. Київ: Вища школа, 2004. 622 с.

До блоку 2:

1. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К., 1995. 903 с.
2. Марущак М.Й. Історія дипломатії ХХ століття: Курс лекцій. Львів, 2003. 560 с.
3. Міжнародні відносини (Історія. Теорія. Економіка): Навч. посібник / За ред. М.З.Мальського, Ю.М.Мороза. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 397 с.
4. Європейський Союз у міжнародних відносинах : навч. посіб. / В.В. Копійка, С.О. Маковський, М.А. Миронова; за ред.. В.В. Копійки. – К. : ВПЦ «Київський університет» , 2021. 560 с.
5. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917-1945 рр. 232 с.

До блоку 3:

1. Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. та ін. Міжнародні відносини і зовнішня політика. К.: «Либідь», 2001. 622 с.
2. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. Київ: Либідь, 1997. 176 с.
3. Мартиненко А.К., Мартиненко Б.А. Міжнародні відносини 1945-1975 рр.: Навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2007. 366 с.
4. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
5. Шергін С.В. Політологія міжнародних відносин. Київ, 2013. 256 с.

До блоку 4:

1. Англо-український фразеологічний словник. Уклад. К.Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
2. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова книга, 2017. 448 с.
3. Польова Е.В., Уваренко Т.П. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови): навчальний посібник у двох частинах. частина I: Галузевий переклад (міжнародне право, економіка). К. Ленвіт. 2010. 191 с.
4. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Ганічева Т. В., Ліпко І. П. Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Міжнародні конвенції у галузі прав людини. Навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга. 2006. 272 с.
5. Ребрій О.В. Переклад англійської громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації: навчальний посібник для студентів вищих

закладів освіти. За ред. Л.М. Черноватого та В.І. Карабана. Вінниця. Нова книга. 2009. 240 с.

6. Dictum Factum Practical University Grammar. L. Chernovaty, V. Karaban (eds.). Vinnytsya. Nova Knyha. 2005. 355 с.

7. J.C. Wells. Pronunciation Dictionary. Longman. 2000. 896 с.

8. Longman Dictionary of Contemporary English. Longman. 2003. 1949 с.